

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om informationsresursen för forskningsdata

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om informationsresursen för forskningsdata (RP 177/2021 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- undervisningsråd Jukka Haapamäki, undervisnings- och kulturministeriet
- regeringsråd Katariina Simonen, undervisnings- och kulturministeriet
- lagstiftningsråd Liisa Leppävirta, justitieministeriet
- ledande vetenskapsrådgivare Laura Taajamaa, Finlands Akademi
- specialsakkunnig vid Metropolia Ammattikorkeakoulu Susanna Näreaho, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- prorektor vid Åbo universitet Kalle-Antti Suominen, Finlands universitetsrektors råd UNIFI rf
- verksamhetsledare Sanna Marttinen, sammanslutningen för forskningsinstituten Tulanet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Dataombudsmannens byrå
- Innovationsfinansieringsverket Business Finland
- Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund rf
- Stiftelser och fonder rf
- Vetenskapliga samfundens delegation.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om informationsresursen för forskningsdata. Undervisnings- och kulturministeriet ska ha till uppgift att förvalta en nationell informationsresurs för forskningsdata där det lagras uppgifter om forskning som bedrivs i Finland. Ministeriet föreslås vara personuppgiftsansvarig för informationsresursen för forskningsdata. I propositionen föreslås också bestämmelser om rätten att lämna uppgifter till informationsresursen för forskningsda-

Betänkande KuUB 16/2021 rd

ta, om omsorgsplikten för dem som lämnar uppgifter samt om forskningsaktörernas rätt att få uppgifter och om informationsresursens öppna informationstjänst.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2022.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Informationsresursen för forskningsdata samlar in och förmedlar till exempel publikationsuppgifter, beskrivningsuppgifter om forskningsmaterial och uppgifter om finansieringen av vetenskaplig forskning som bedrivs i Finland. Utskottet välkomnar målen för informationsresursen. Det handlar bland annat om att förbättra kvaliteten på forskningsdata och forskningsmaterial samt öka deras synlighet, spårbarhet och tillgänglighet.

Informationsresursen för forskningsdata stöder vetenskapens öppenhet samt gör det lättare att hitta och på ett flexibelt sätt utnyttja information som hänför sig till forskning också mellan organisationer. Enligt propositionen gör informationsresursen forskningsprocessen mer känd även för den breda allmänheten. Informationsresursen har således potential att öka forskningens genomslagskraft och bidra till att den i mer omfattande grad utnyttjas i samhället.

Sammantaget anser kulturutskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget i propositionen, men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Dataskyddsaspekten

Propositionen innehåller flera bestämmelser om behandling av personuppgifter. Det är frivilligt för forskningsaktörerna att lagra uppgifter i informationsresursen för forskningsdata. Utskottet anser att det är en bra lösning att synligheten för en enskild forskares uppgifter och utlämnandet av uppgifterna från den öppna informationstjänsten till en tredje part grundar sig på forskarens eget beslut. Likaså är det värt att understödja att forskaren själv genom sin forskarprofil kan administrera de uppgifter som lämnas ut.

Utskottet anser med hänvisning till inkommen utredning att vissa av bestämmelserna om behandling av personuppgifter i propositionen behöver ändras i enlighet med vad som framgår av detaljmotiveringen till detta betänkande.

Omsorgsplikt. Under utfrågningen fäste sakkunniga uppmärksamhet vid behovet av att föreskriva om forskningsaktörernas omsorgsplikt (4 §) och om dess praktiska betydelse med beaktande av principerna för behandling av personuppgifter i artikel 5 i dataskyddsförordningen. Dessa principer är i sig förpliktande för alla personuppgiftsansvariga vid behandlingen av personuppgifter.

Utskottet konstaterar att behovet av och syftet med bestämmelsen om omsorgsplikt beskrivs i propositionen (s. 36), där det bland annat påpekas att eftersom forskningsaktörerna lämnar upp-

Betänkande KuUB 16/2021 rd

gifter till informationsresursen för forskningsdata direkt ur olika källsystem, kan undervisnings- och kulturministeriet inte påverka uppgifternas riktighet. Det bör således föreskrivas om omsorgsplikt för forskningsaktörerna, som är skyldiga att sörja för dataskyddsansvaret i fråga om i sina egna register.

Enligt en inkommen utredning utvidgar den föreslagna bestämmelsen om omsorgsplikt inte kraven på riktighet och integritet i fråga om behandlingen av personuppgifter i artikel 5 i dataskyddsförordningen, utan preciserar dem i situationer där en forskningsaktörs uppgifter överförs till den informationsresurs för forskningsdata som inrättats av undervisnings- och kulturministeriet.

Användning av ORCID-kod

I den föreslagna 3 § finns bestämmelser om innehållet i informationsresursen för forskningsdata. I informationsresursen lagras bland annat forskarnas namnuppgifter och uppgifter om de ORCID-koder som identifierar forskarna. ORCID-koden utnyttjas när man identifierar sig i forskarprofil-tjänsten, när man fogar uppgifter om en viss forskare till profilen och när man administrerar synligheten för en forskares uppgifter och de uppgifter som lämnas ut.

I propositionen sägs det att ORCID är en organisation som administreras av det internationella forskarsamfundet och som för ett register över forskningsdata och beviljar ORCID-koder. ORCID har under 2010-talet blivit den viktigaste tjänsten med uppgifter om forskare, och ORCID-koden har i praktiken blivit ett internationellt standardiserat sätt att identifiera forskare.

I informationsresursen införs uppgifter om forskare från ORCID på så sätt att forskaren kan ange hur uppgifterna visas i informationsresursens öppna informationstjänst. Forskaren kan därmed utnyttja samma uppgifter för att hantera sin internationella forskningsprofil i ORCID och sin nationella profil i informationsresursen.

Kulturutskottet betonar att det enligt de föreslagna 5 och 6 § är frivilligt för forskare att utnyttja profiltjänsten för forskare. Bestämmelserna förutsätter inte heller att högskolorna förpliktar sina anställda att använda ORCID-koden.

Utskottet konstaterar att det inte i lagen föreslås några bestämmelser om användning av ORCID-id. Med tanke på informationsresursens funktion är det viktigt att vid inloggning i forskarprofilen använda ett inloggningssätt som gör det möjligt för personer utan finskt medborgarskap att logga in. Utifrån den utredning som fåtts är det möjligt att i fortsättningen också ta i bruk alternativa inloggningssätt.

DETALJMOTIVERING

1 §. Informationsresursen för forskningsdata. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att ordet förvaltas används i paragrafen. Det leder till oklarhet om undervisnings- och kulturministeriets roll när det gäller behandlingen av personuppgifter och registerföringen. Enligt den föreslagna bestämmelsen förvaltas den nationella informationsresursen för forskningsdata av undervisnings- och kulturministeriet. Det ansvar för förvaltningen som avses i paragrafen hör typiskt till

Betänkande KuUB 16/2021 rd

personuppgiftsbiträdet. Bestämmelser om den personuppgiftsansvarige finns i 7 § i lagförslaget, och arrangemanget beskrivs i motiveringen till paragrafen. I 1 § i lagförslaget föreskrivs det om behörighet för undervisnings- och kulturministeriet i fråga om informationsresursen för forskningsdata.

Enligt inkommen utredning är syftet med bestämmelsen i 1 § i lagförslaget att föreskriva om en uttrycklig behörighet för undervisnings- och kulturministeriet att inrätta en tjänst av det slag som informationsresursen utgör. För att förtydliga regleringen föreslår utskottet att ordalydelsen i bestämmelsen ändras så att det i stället för att undervisnings- och kulturministeriet förvaltar informationsresursen för forskningsdata sägs att det vid ministeriet finns en informationsresurs för forskningsdata. Det anger tydligare än i propositionen bestämmelsens syfte, att föreskriva om en tydlig behörighet för ministeriet i fråga om informationsresursen.

Utskottet noterar också att det i den föreslagna 1 § föreskrivs om en nationell informationsresurs för forskningsdata, medan det på andra ställen i lagen och i lagens rubrik föreskrivs om informationsresursen utan att det nämns att den är nationell. Enligt inhämtad utredning har meningen med att använda termen nationell varit att beskriva informationsresursens omfattning och dess syfte, dvs. att det i informationsresursen på ett heltäckande sätt samlas in uppgifter om forskningen i Finland. Eftersom forskningen är av internationell karaktär och uppgifterna i informationsresursen för forskningsdata har samband med forskning som bedrivs i andra länder, kan bestämmelsen i sin föreslagna form leda till missförstånd. För att undvika oklarheter och säkerställa att lagen är konsekvent föreslår utskottet att ordet nationell stryks ur 1 §.

6 §. Öppen informationstjänst. Utskottet konstaterar att det av ordalydelsen i bestämmelserna om den öppna informationstjänsten förblir oklart vem som har rätt att lämna ut personuppgifter och vilka uppgifter som får lämnas ut. Dessutom framgår det inte av uttrycket ”så att allmänheten har tillgång till dem” hur den öppna informationstjänsten fungerar.

Utskottet föreslår att 2 mom. ändras så att det uttryckligen nämns att undervisnings- och kulturministeriet har rätt att lämna ut personuppgifterna. De uppgifter som får lämnas ut specificeras genom en hänvisning till 3 § 2 mom. i lagen.

Dessutom föreslår utskottet att uttrycket ”så att allmänheten har tillgång till dem” ersätts med uttrycket ”i ett allmänt datanät”, som bättre beskriver arten av den öppna informationstjänst som avses här.

Utskottet föreslår med hänvisning till ett sakkunnigyttrande att uttrycket ”får sökas” i sista meningen i 2 mom. ändras till ”det är möjligt att söka” för att bestämmelsen ska innehålla en lagbaserad begränsning om att det över huvud taget är möjligt att söka personuppgifter i informationstjänsten endast genom enskild sökning. Det föreslagna uttrycket ”får sökas” begränsar inte tillräckligt noggrant att det över huvud taget är möjligt att söka uppgifter i informationstjänsten som enskilda sökningar.

Betänkande KuUB 16/2021 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 177/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om informationsresursen för forskningsdata

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs

1 §

Informationsresursen för forskningsdata

För insamling och förmedling av data om forskning som bedrivs i Finland finns vid undervisnings- och kulturministeriet en nationell informationsresurs för forskningsdata som förvaltas av undervisnings- och kulturministeriet.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *forskningsaktörer* undervisnings- och kulturministeriet, organisationer som bedriver forskning samt organisationer som finansierar och stöder forskning,
- 2) *profiltjänst för forskare* en tjänst i anslutning till informationsresursen för forskningsdata där forskaren genom att logga in sig kan skapa sig en profil, välja vilka uppgifter som ska ingå i den samt administrera synligheten för och utlämnande av dessa till tredje parter.

3 §

Innehållet i informationsresursen för forskningsdata

Informationsresursen för forskningsdata innehåller uppgifter om forskning som bedrivs av finländska forskningsaktörer och andra organisationer som bedriver forskning samt om forskning som bedrivs av forskare som är knutna till dessa.

I informationsresursen för forskningsdata kan lagras

- 1) metadata om och sammanfattningar av publikationer och andra forskningsresultat,

Betänkande KuUB 16/2021 rd

- 2) metadata om och beskrivningar av forskningsmaterial
- 3) data som hänför sig till forskningsinfrastruktur,
- 4) uppgifter om forskningsaktörer,
- 5) metadata och sammanfattningar om forskningsprojekt och forskningsfinansiering,
- 6) forskarnas uppgifter om sig själva, sina forskningsaktiviteter och sina meriter.

4 §

Överlämnande av uppgifter till informationsresursen för forskningsdata

Forskningsaktörerna får lämna uppgifter som avses i 3 § 2 mom. till informationsresursen för forskningsdata.

Forskningsaktörerna ska se till att de uppgifter som de lämnar till informationsresursen är korrekta innan de lagras där.

5 §

Behandling av uppgifter i informationsresursen för forskningsdata

Undervisnings- och kulturministeriet får bearbeta och samköra uppgifter som lagrats i informationsresursen för forskningsdata i syfte att förbättra uppgifternas kvalitet och användbarhet.

Forskningsaktörerna har rätt att med hjälp av ett tekniskt gränssnitt få uppgifter enligt 3 § 2 mom. 1—5 punkten ur informationsresursen för utförande av sina lagstadgade eller i en stiftelses stadgar fastslagna grundläggande forskningsrelaterade uppgifter.

En forskare kan i profiltjänsten ge sitt samtycke till att sådana uppgifter enligt 3 § 2 mom. som gäller forskaren själv lämnas ut till tredje parter med hjälp av ett tekniskt gränssnitt.

6 §

Öppen informationstjänst

I informationsresursen för forskningsdata finns en öppen informationstjänst. I den öppna informationstjänsten får uppgifter enligt 3 § 3 mom. 1—5 punkten visas. Uppgifter som avses i 3 § 3 mom. 6 punkten får visas bara om forskaren har gett sitt samtycke till att de publiceras i forskarens profiltjänst.

Trots vad som föreskrivs i 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) får undervisnings- och kulturministeriet lämna ut uppgifter som avses i 3 § 2 mom. i ett allmänt datanät. Det är möjligt att söka personuppgifter i den öppna informationstjänsten ~~får~~ endast ~~sökas~~ genom enskild sökning.

7 §

Personuppgiftsansvarig för informationsresursen för forskningsdata

Undervisnings- och kulturministeriet är personuppgiftsansvarig för informationsresursen för forskningsdata.

Betänkande KuUB 16/2021 rd

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 1.12.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Paula Risikko saml
vice ordförande Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Marko Asell sd
medlem Jukka Gustafsson sd
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Ville Kaunisto saml
medlem Hilikka Kemppe cent
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Mikko Kinnunen cent
medlem Ari Koponen saf
medlem Mikko Ollikainen sv
medlem Pirkka-Pekka Petelius gröna
medlem Sofia Vikman saml
ersättare Juha Mäenpää saf
ersättare Jouni Ovaska cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Lahtinen
utskottsråd Maiju Tuominen.